

Філіпов В. кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії кафедри морально-психологічного
забезпечення діяльності військ(сил) Національного
університету оборони України імені Івана Черняхівського
ORSID ID 0000-0002-4017-4895

Салій І. офіцер (психолог) військової частини
Національної гвардії України

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І ЗМІНИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНУ АКТИВНІСТЬ СОЦІУМУ

В статті йдеться про розвиток суспільного організму як цілісної складно-організованої системи, про окремі аспекти структурних змін в українському суспільстві, які торкаються соціальної, економічної, політичної сфер, системних соціальних трансформацій, розкриті основні критерії, які притаманні перехідному українському суспільству та впливають на процеси соціальної диференціації.

Ключові слова: суспільство; суспільний процес; соціальні процеси; соціальні зміни; соціальний інститут; трансформаційні зміни; соціальна активність; діяльність.

Постановка проблеми. У нових умовах реформування українського суспільства нагальним питанням є вивчення процесів і змін, які відбуваються і пов'язані з новими умовами глобалізаційних змін, тому що ці зміни торкаються всіх основ життєдіяльності суспільства політичної, економічної та соціальної сфер. В цьому сенсі важливо розглядати проблеми соціальної структуризації українського суспільства, яке зумовлено формуванням нових прошарків, класів та груп, нових статусно-рольових відносин індивіда, зміну соціальної ідентифікації. Потребують вивчення процеси трансформації, які супроводжуються соціально-структурними перетвореннями в суспільстві, які мають місце в усіх пострадянських країнах, та разом з тим з'ясування особливостей, які притаманні сучасним процесам саме українського суспільства. Виявлення та визначення соціальних сил, яким члени соціуму довіряють відповідати за своє суспільство, повинні здійснюватися шляхом аналізу спрямованості, цілей та форм їхньої соціальної активності та взаємодії всіх зацікавлених сторін, тому на думку багатьох науковців, ця проблема є найбільш актуальною і потребує зосередження уваги саме на цих аспектах [10; 46].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні особливості та специфіка процесів модернізації та процесів, які торкаються змін в українському суспільстві щодо проблем суспільних відносин та соціальної активності соціуму, які виникають у структурі суспільства, вивчають О.Новакова, С.Катаєв, С.Хобта, В.Бурлачук, В.Бакіров та інші. Чимало аспектів зазначеної проблеми висвітлено у публікаціях О. В. Дроздова, Г. В. Мокроносова, Ю. К. Плетникова та інших авторів, однак деякі істотні питання – і серед них питання про визначення суспільних відносин, зокрема соціальної активності соціуму – все ще лишаються предметом дискусії і потребують подальшої розробки.

Мета статті – розгляд окремих аспектів змін і процесів, які відбуваються у сучасному трансформаційному українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Одне з актуальних методологічних завдань полягає у відображенні розвитку суспільного організму як цілісної складно-організованої системи. Вихідним у розумінні суті соціальних процесів і соціальних змін є положення про те, що людське суспільство – вищий продукт і результат саморозвитку природи на одній з

планет, яка належить до складної мережі відносин з космосом. Оскільки однією з головних умов існування всієї природи є рух, то процесуальність – головна ознака постійно рухомої, змінної і водночас такої, яка зберігає свою певну постійність, соціальне організованої природи. У перекладі з латини «процес» – це проходження, просування; визначається як закономірна, послідовна зміна явища [10; 54].

Суспільний процес – послідовна зміна явищ суспільного буття, суспільні зміни в динаміці. Соціальні зміни - це зміни в моделях культури, соціальної структури, соціальної поведінки. Хоча жодне суспільство не може обійтися без змін, навіть таке, яке свідомо намагається це зробити, тим не менше окремі суспільства чинять більший опір змінам ніж інші.

За допомогою поняття "соціальні зміни" позначаються зміни, що відбуваються впродовж деякого часу у соціальних спільностях, групах, інститутах, організаціях і суспільствах, в їх взаєминах одне з одним, а також з індивідами. Види соціальних змін можна розглядати за критерієм тих соціальних елементів, які змінюються. За цією ознакою можна виділити чотири типи соціальних змін [7;15-18].

1. Зміни, які торкаються структур різноманітних соціальних утворень, або *структурні соціальні зміни*. До цього виду змін можна віднести структурні зміни соціальних інститутів (системи освіти, науки, релігії), соціальних організацій тощо.

2. Зміни, що торкаються соціальних процесів – *процесуальні соціальні зміни*. Нам постійно доводиться спостерігати зміни, що відбуваються у сфері соціальних взаємодій та взаємовідносин різноманітних утворень: спільностей, інститутів та організацій, особистостей, індивідів.

3. Зміни, що торкаються різноманітних функцій соціальних систем, інститутів, організацій. Їх можна назвати *функціональними соціальними змінами*.

4. Зміни у сфері мотивацій індивідуальної та колективної діяльності

або *мотиваційні соціальні зміни*. Ймовірно, що характер потреб, інтересів, мотивацій у поведінці та діяльності індивідів, спільностей, різноманітних груп не залишається незмінними.

За своїм характером, внутрішньою структурою, мірою впливу на суспільство соціальні зміни можна поділити на дві великі групи - еволюційні та революційні.

Зміни у суспільстві не так просто вирахувати. Кожне суспільство є унікальним, будь-які зміни - це результат комплексу взаємопов'язаних факторів – технологічних, культурних, політичних, релігійних, економічних і т.п. З'ясувати причину або зміни в суспільстві через повторення обставин, або постановку соціального експерименту з метою перевірки наших теоретичних припущень неможливо. Саме через унікальність кожного суспільства треба бути обережним у використанні досвіду одного суспільства як основи для прогнозів щодо соціальних змін в іншому. Соціологи ідентифікують певні специфічні фактори, які у взаємодії з іншими, можуть спричинити зміни у всіх суспільствах [7; 21].

Населення. Будь-які значні зміни чисельності населення впливають на соціальне життя. Населення, яке зростає повільно, або зменшується, створює проблему виживання самого суспільства. Зміни у демографічній структурі населення ведуть до соціальних змін.

Ідеї. Ідеї - виключно важливий елемент соціальних змін у суспільствах, які зорієнтовані на зміни як на спосіб життєдіяльності.

Події. Термін "подія" використовується соціологами у значенні чогось непередбачуваного, якогось випадкового акту, який впливає на процес соціальних змін. Людські дії. Очевидним джерелом соціальних змін є людські дії, які можуть змінити суспільство незалежно від того, наскільки вони усвідомлені. Доречно говорити про два типи значимих для процесу соціальних змін дій людей: дії впливових лідерів або інших видатних особистостей, та соціальні рухи або колективна поведінка мас людей.

Технологія - практичне застосування наукових знань як основне джерело соціальних змін. Більшість технологічних новацій базується на вже існуючих наукових знаннях. Технологічні зміни впливають на всі сфери відносин у суспільстві.

Для пояснення процесу соціальних змін існують численні теорії. Всі їх можна згрупувати по чотирьох основних категоріях: *еволюційні, циклічні, функціональні та конфліктні* [12; 103-106].

Всі суспільства розвиваються. Соціальні зміни - це перехід соціальних систем, спільнот, інститутів та організацій з одного стану в інший. Поняття "соціальні зміни" конкретизують в свою чергу поняття розвитку - незворотних спрямованих змін матеріальних та ідеальних об'єктів. Розвиток передбачає перехід від простого до складного, від нижчого до вищого.

Вже незабаром два десятки років як Україна перейшла в смугу історичних перетворень, яку історики і політологи визначили як «перехідний період» або «транзит». Говорять також про модернізацію, постмодернізацію. Однак мова йде про одне й те саме: з початку 1990-х років минулого сторіччя, щодня і щогодини зазнає змін глибинних основ людського життя, перетворення базисних економічних, політичних, соціальних структур, культури і власності, способу і стилю життя.

Ці процеси треба розглядати не як хаотичне нагромадження випадкових явищ, а як елементи нової цивілізації, що народжується у новому тисячолітті. Багато реалій сучасного життя треба розглядати в новому контексті теорії модернізації, яка вивчає моделі та варіанти наближення традиційних суспільств до сучасних норм та стандартів.

Суспільство потребує нових орієнтирів реальної модернізації, тому зрозуміло, що кожен народ вибирає свій спосіб руху, спираючись на цивілізаційний досвід та на власні історичні надбання. Специфіку сучасного періоду в історії українського суспільства становлять зміни соціальної структури. Проблеми змін

відзначаються в економічній, соціальній, державній, культурній сферах, де виникають нетривкі та аморфні форми. [1; 47-54]

Відомий американський соціолог І. Валлерстайн небезпідставно зазначає, що для глибшого розуміння специфіки нашого часу, необхідно встати на плечі титанів ХІХ століття і розглядати нові перспективи розвитку суспільства, якщо ж, звичайно, нам вистачить енергії і волі, інтелектуальних здібностей для цього. Він, зокрема, вважає, що настав той момент, коли суспільствознавці повинні переконливо продемонструвати, чи спроможні вони створити науку, яка здатна дослідити та описати ту всесвітню соціальну трансформацію, яку нам всім доведеться пережити [4; 219-231]. У своїй книзі «Кінець знайомого світу. Соціологія ХХІ століття», яка отримала широку міжнародну популярність, американський соціолог аргументовано показав, що історична система, яка сформувалась в модерну епоху, в сучасних умовах вступила в свою критичну фазу коли неминучим є наростання невизначеності і накопичення кардинальних змін, які фактично означають «кінець знайомого світу». Поряд з перетвореннями у звичному «світі капіталізму» повинен зазнати змін і «світ знань» про нове, постіндустріальне суспільство. Основну мету своєї оригінальної праці І. Валлерстайн вбачає у прагненні визначити, яким чином мають поєднуватись розум (чітке розуміння меж можливого знання) і моральність (прихильність до справедливого суспільства) [4; 249-257]. Такий підхід зарубіжного соціолога знову ж таки актуалізує питання про вироблення новітніх методологічних парадигм, модернізованого методологічного інструментарію для глибокого наукового пізнання сучасних суспільних явищ і процесів.

Для повного розуміння особливостей змін, які відбуваються, треба порівняти сучасний стан суспільства з попереднім, радянським.

Сучасний період розвитку в суспільстві характеризується

трансформацією соціальної сутності основних складових соціальної структури, тобто соціальних класів, груп, спільнот. Необхідним є розгляд наслідків трансформаційних процесів, при цьому необхідно враховувати ефекти соціальних дій, структуру суспільства, що змінюється. Одним із важливих виявів таких кооперативних ефектів є процес утворення соціальних класів, у якому відбуваються становлення і структурування соціальних сил [5; 52-60]. Важливою ознакою трансформаційних процесів у суспільстві є можливість у кожного індивіда підвищити свій соціальний статус, посилення мобільності населення. Послабилися стратифікаційні обмеження в соціумі та реальні перспективи вертикального просування. В той же час зміна соціального статусу супроводжується процесами маргіналізації, на жаль, процес зміни соціально-економічного статусу нерідко супроводжується переходом у нижчі верстви населення.

Трансформація суспільства у межах соціокультурної площини має полягати у визначенні своєї ідентичності, самобутності, подолання аморфності в соціумі.

Життєздатність соціуму багато в чому визначається спроможністю соціальних груп до адекватної реакції на динаміку різких, докорінних соціальних змін. Це виражається в можливості зробити прогнозованими і керованими конфліктогенні процеси, що періодично виникають, шляхом відстеження тенденцій, які намітилися в соціальних діях певних соціальних груп, а також вживання превентивних профілактичних заходів. Гострота піднятої проблематики полягає в тому, що на сьогоднішній день динаміка демократичних трансформацій в Україні певною мірою залежить не тільки від ефективності поточної політики і соціально-економічних реформ, а й від готовності певних соціальних груп до адекватних форм соціальної активності, які, у свою чергу, залежать від ступеня соціальної взаємодії між ними. [2; 211-220]

Соціальну активність можна визначити як систематичні дії суб'єктів,

спрямовані одна на одну, і які мають на меті викликати у відповідь очікувану поведінку. Процес ефективної соціальної активності передбачає не тільки «діалог» між соціальними групами, які порізно у свідомлюють свою відповідальність і участь у вирішенні соціальних проблем, що може виступати чинником попередження соціальних конфліктів, але й «форму» цього діалогу.

На сьогоднішній день в українському соціумі спостерігаються три основні варіації (форми) соціальної активності – *згода* (у вигляді добровільної відданості соціальним реаліям); *включеність* (у вигляді можливості вільного виразу думок, але переважно ці думки сприймаються лише як «соціальний фон»); *участь* (у вигляді реалізації зацікавленими соціальними суб'єктами власних задумів у дії)¹. Домінування в суспільстві певної форми соціального діалогу й обумовлює характер, динаміку, спрямованість, просторові та часові межі соціальної активності [3; 46-61].

У період соціальних невизначеностей, коли члени соціуму повинні робити особистий ціннісний вибір, соціально домінуючі в суспільстві групи «наполягають» на тому, щоб відданість існуючим соціальним реаліям стала пріоритетом, незважаючи на складнощі, протиріччя тощо практично в усіх сферах життєдіяльності соціуму.

Шляхом «згоди» соціальна більшість охоче виказує цю відданість, не отримуючи навзаєм практично ніяких еволюційних змін. Тобто соціальний діалог у вигляді «згоди» характеризує такий стан соціальної взаємодії в суспільстві, коли у певних соціально спрямованих ситуаціях і процесах (політичних, економічних, культурних, світоглядних, етнонаціональних тощо) члени соціуму активно, хоча й несвідомо діють згідно з інтересами інших в ілюзорній спробі переслідувати свої власні інтереси (іншими словами, приносять себе в жертву).

Це стає можливим завдяки процесу, який С. Дітц називає «систематично викривлена комунікація». Таке викривлення комунікації здійснюється

непомітно для членів соціуму. Коли це відбувається, очікування й норми в умовах соціальних невизначеностей обмежують те, що можна відкрито висловити або навіть обдумати. Члени соціуму «обманюють себе», вважаючи, що вони взаємодіють вільно, у той час як у реальності їм доступні лише певні варіанти.

У цьому випадку будь-які розмови, зокрема, про ставлення до влади повинні передбачати підтвердження *status-quo*, таким чином відновлюючи організаційну ієрархію, а не критикуючи її. Реальні прогресивні, еволюційні зміни в такому контексті неможливі, проте систематично викривлена комунікація сприяє мінімізації соціальної конфліктогенності. Цей процес може проходити різними шляхами.

«Включеність» (у вигляді вільного виразу ідей зацікавленими сторонами в активізації соціального діалогу, які можуть або не можуть вплинути на перебіг соціальних подій) як форма соціального діалогу передбачає, щоб соціальні спільноти, яких стосуються певні події соціальної реальності, мали би можливість відкрито обговорювати ці питання й мали би право голосу (впливу) щодо остаточного їх вирішення. Проте (за С. Дігцом) право голосу – це не просто участь в обговоренні актуальних соціальних питань. Це означає прояв інтересів, що формується вільно й відкрито, так само як і представлення цих інтересів у прийнятті відповідних управлінських рішень. Проте в період соціальних невизначеностей право «на вираження власних поглядів» стає для більшості членів соціуму більш важливим, ніж право «мати вплив». Така соціальна практика соціального діалогу використовується для надання можливості «проблемним», потенційно конфліктогенним соціальним групам «випустити пар» – заявити про власні бажання, порекомендувати альтернативні шляхи вирішення проблем, задекларувати власне бачення процесу реформування суспільства тощо. Проте, коли члени соціуму усвідомлюють (бачать), що їх погляди, інтереси, бачення не представлені або не враховуються при вирішенні соціальних проблем, – вони починають

сприймати все, що відбувається в суспільстві із сарказмом, недовірою, агресією, апатією тощо. Адже поєднання в суспільній свідомості віри в «реальність» і соціально-політичного цинізму з боку домінуючих у політикумі сил катастрофічно для демократії, тому що стереотипне розуміння «володарями світу», що всі заяви членів соціуму – це просто «думка», призводить до припинення соціального діалогу і посилення стану гоббсівської війни «всіх проти всіх» [6; 211-239].

«Участь» (у вигляді демократії зацікавлених сторін), як форма соціального діалогу означає такий процес соціальної активності, коли всі зацікавлені у розв'язанні соціальних проблем домовляються про умови впливу на перебіг соціальних подій та відкрито приймають спільні рішення. Іншими словами, така форма діалогу передбачає наявність соціальних груп, які не лише мають бажання, амбіції, латентні мотиви, але й здатні брати на себе відповідальність за еволюцію соціальної реальності. Подібна соціальна практика соціального діалогу характеризує формування в суспільній свідомості іншого розуміння, сприйняття (ставлення) до поняття «відповідальність за суспільство». Адже «відповідальність за суспільство» – це не автоматичний привілейований додаток до певних посад, соціальних статусів, соціальних ролей. Виявлення та визначення соціальних сил, яким члени соціуму довіряють відповідати за своє суспільство, повинні здійснюватися шляхом аналізу спрямованості, цілей та форм їхньої соціальної активності та взаємодії всіх зацікавлених сторін (такий собі «соціальний тендер довіри»). «Участь» як форма соціального діалогу передбачає соціальну активність усіх зацікавлених сторін не на засадах протистояння, взаємних звинувачень, перекладання відповідальності, а на підвалинах бажання домовлятися, спільного бачення певного соціального майбутнього, бачення ефективного, конструктивного шляху розвитку суспільства й держави.

Висновки. Особливості трансформаційних змін зумовлює втрату

стабільності і однозначності стратифікації суспільства. Поступово зникають межі між групами і верствами, виникають нові групи з невизначеним статусом. Проблема є і в тому, що стара ціннісно-нормативна система зруйнована, а нова ще створюється, і в суспільстві поширюється соціальна аномія. Спираючись на теорії соціальної взаємодії можемо констатувати, що соціальна природа конструктивної соціальної активності сучасного

українського соціуму «лежить» у площині «соціальна взаємодія – соціальний діалог – соціальна довіра». Ефективна (конструктивна) соціальна взаємодія між певними соціальними групами приводить до становлення нових соціальних відносин, які формують можливості соціального діалогу між ними, який, у свою чергу, впливає на еволюцію (прогресивне реформування) структурної організації суспільства.

Список використаних джерел

1. Акимович Є. Феномен українства / Є. Акимович. – Одеса : Прес-кур., 2014. – 304 с.
2. Бакіров С.В., Фісун О.А. Українські трансформації: специфіка, етапи, тенденції / С.В. Бакіров, О.А. Фісун / *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Збірник наукових праць. – Харків, 2007. – С. 211 – 220.
3. Бурлачук В. Образ влади в сучасних теоріях глобалізації / В. Бурлачук / *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2009 – № 3 (липень-вересень) – С. 46 – 61.
4. Валлерстайн І. Кінець знаомого мира. Соціологія ХХІ века / І. Валлерстайн; пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Логос, 2003. – 368 с.
5. Гордієнко Б.С. Механізми адаптації сучасної української інтелігенції в транзитивному суспільстві / Б.С. Гордієнко / *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Збірник наукових праць. – 2002 – 291 с.
6. Згуровський М. З. Системний аналіз. Проблеми, методологія, приложения / М. З. Згуровський, Н. Д. Панкратова; 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Наукова думка, 2011. – 725
7. Катаєв С. Трансформація сучасного українського суспільства: постмодерністський контекст / С. Катаєв / *Людина і політика*. – 1999 – № 3 – С. 15 – 30.
8. Куценко О. Становлення соціальних класів як вияв самоорганізаційних процесів у суспільстві / О. Куценко / *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2002 – № 4 – С. 110 – 123.
9. Новакова О.В. Модернізація українського суспільства у контексті глобальних загальноцивільних змін / О.В. Новакова / *Грані*. – 2001 – № 3 – С. 30 – 39.
10. *Методологія аналізу соціально-політичних проблем сучасного українського суспільства: підсумкові матеріали круглого столу, 17 червня 2004 р.* / відп. ред. А. Решетніченко. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2004. – 100 с.
11. Павко А. Діалектичний процес взаємозв'язку національної консолідації українців та їхнього євроінтеграційного вибору / А. Павко // *Віче*. – 2013, – № 24. – С. 12–14.
12. Хобта С.В. Теорія модернізації: генезис, еволюція і сучасний стан / С.В. Хобта / *Грані*. – 2006 – травень – червень – С. 100 – 106.

References

1. Akymovych Ye. Fenomen ukrainstva [The phenomenon of Ukrainianness] / Ye. Akymovych. – Odesa : Pres-kur., 2014. – 304 s.
2. Bakirov S.V., Fisun O.A. Ukrainski transformatsii: spetsyfika, etapy, tendentsii [Ukrainian transformations: specificity, stages, tendencies] / S.V. Bakirov, O.A. Fisun / *Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiologichnoho analizu suchasnoho suspilstva*. Zbirnyk naukovykh prats. – Kharkiv, 2007. – S. 211 – 220.
3. Burlachuk V. Obraz vlady v suchasnykh teoriiakh hlobalizatsii [The image of power in modern theories of globalization] / V. Burlachuk / *Sotsiolohiia: teoriia, metody, marketynh*. – 2009 – № 3 (lypen-veresen) – S. 46 – 61.
4. Vallerstayn I. Konec znakomogo mira. Sociologiya XXI veka [The end of a familiar world. Sociology] of the 21st Century / I. Vallerstayn; per. s angl. pod red. V. L. Inozemceva. – M. : Logos, 2003. – 368 s.
5. Hordiienko B.S. Mekhanizmy adaptatsii suchasnoi ukrainskoi intelihentsii v tranzytivnomu suspilstvi [Mechanisms of adaptation of the modern Ukrainian intelligentsia in a transitive society] / B.S.

Hordiienko / Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiolohichnoho analizu suchasnoho suspilstva. Zbirnyk naukovykh prats. – 2002 – 291 s.

6. Zgurovskiy M. Z. Sistemnyy analiz. Problemy, metodologiya, prilozheniya [System analysis. Problems, methodology, applications] / M. Z. Zgurovskiy, N. D. Pankratova; 2-e izd., pererab. i dop. – K. : Naukova dumka, 2011. – 725 s.

7. Kataiev S. Transformatsiia suchasnoho ukrainskoho suspilstva: postmodernistskyi kontekst [Transformation of modern Ukrainian society: postmodern context] / S.Kataiev / Liudyna i polityka. – 1999 – № 3 – S. 15 – 30.

8. Kutsenko O. Stanovlennia sotsialnykh klasiv yak vyjav samoorhanizatsiinykh protsesiv u suspilstvi [Formation of social classes as a manifestation of self-organizing processes in society] / O. Kutsenko / Sotsiolohiia: teoriia, metody, marketynh. – 2002 – № 4 – S. 110 – 123.

9. Novakova O.V. Modernizatsiia ukrainskoho suspilstva u konteksti hlobalnykh zahalnotsyvilnykh zmin [Modernization of Ukrainian society in the context of global civil change] / O.V. Novakova / Hrani. – 2001 – № 3 – S. 30 – 39.

10. Metodolohiia analizu sotsialno-politychnykh problem suchasnoho ukrainskoho suspilstva [Methodology for the analysis of socio-political problems of modern Ukrainian society]: pidsumkovi materialy kruhloho stolu, 17 chervnia 2004 r. / vidp. red. A. Reshetnichenko. – D. : DRIDU NADU, 2004. – 100 s.

11. Pavko A. Dialektychni protses vzaiemozviazku natsionalnoi konsolidatsii ukraintsiv ta yikhnoho yevrointehratsiinoho vyboru [Dialectical process of interconnection of national consolidation of Ukrainians and their European integration choice] / A. Pavko // Viche. – 2013, – № 24. – S. 12–14.

12. Khobta S.V. Teoriia modernizatsii: henezys, evoliutsiia i suchasnyi stan [Modernization theory: genesis, evolution and current state] / S.V. Khobta / Hrani. – 2006 – traven – cherven – S. 100 – 106.

Резюме

Филиппов В. кандидат исторических наук, доцент, старший научный сотрудник научно-исследовательской лаборатории кафедры морально-психологического обеспечения деятельности войск (сил) Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского
Салий И. офицер (психолог) воинской части Национальной гвардии Украины

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ И ИЗМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОЦИАЛЬНУЮ АКТИВНОСТЬ СОЦИУМА

В статье говорится о развитии общественного организма как целостной сложноорганизованной системы, об отдельных аспектах структурных изменений в украинском обществе, которые касаются социальной, экономической, политической сфер, системных социальных трансформаций, раскрыты основные критерии, которые присущи переходном украинскому обществу и влияют на процессы социальной дифференциации.

Ключевые слова: общество; общественный процесс; социальные процессы; социальные изменения; социальный институт; трансформационные изменения; социальная активность; деятельность.

Summary

Filipov V. candidate of historical sciences, associate professor, senior researcher at the Research Laboratory of the Department of Moral and Psychological Support of the Activities of Troops (Forces) of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskiy
Saliy I. officer (psychologist) of the military unit of the National Guard of Ukraine

TRANSFORMATIONAL PROCESSES AND CHANGES IN MODERN SOCIETY AND THEIR IMPACT ON SOCIAL ACTIVITY

Introduction. This article is about the development of society as an integral complex-organized system. It discusses significant aspects of structural changes in Ukrainian society, which relate to social, economic, political spheres and systemic social transformations. The basic criteria, which are inherent in the transition Ukrainian society and influence the processes of social differentiation, are revealed. The main

attention is focused on the context of social dialogue as a manifestation of social activity that regulates relations between social groups.

In the new conditions of reforming the Ukrainian society the topical issue is the study of processes and changes that occur with the new conditions of globalization changes. In this sense, it is important to consider the problems of social structuring of Ukrainian society, due to the formation of new layers, classes and groups, new status-role relations of an individual, the change of social identity. The processes of transformation that take place in all post-Soviet countries and, at the same time, the peculiarities of modern processes of Ukrainian society need to be studied.

Purpose. Consideration of certain aspects of changes and processes that take place in the modern transformational Ukrainian society. Based on the theory of social interaction to reveal that the social nature of constructive social activity of modern Ukrainian society "lies" in the plane of "social interaction - social dialogue - social trust". Effective (constructive) social interaction between certain social groups leads to the formation of new social relations that form the possibility of social dialogue between them, which, in turn, affects the evolution (progressive reform) of the structural organization of society.

Methods. In order to achieve the goal, analytical and theoretical analysis, comparison, generalization of literary sources are used.

Originality. The transformation of society within the socio-cultural plane should consist in defining its identity, overcoming amorphousness in society. The vitality of society is largely determined by the ability of social groups to respond adequately to the dynamics of abrupt, radical social changes. This is expressed in the possibility of making the conflict-generating processes predictable and controllable, and it is periodically arising, by monitoring the trends that have emerged in the social actions of certain social groups, as well as the adoption of preventive measures. The urgency of the raised problem is that today the dynamics of democratic transformations in Ukraine depends to a certain extent not only on the effectiveness of current policy and socio-economic reforms, but also on the readiness of certain social groups to adequate forms of social activity, which in turn depend on the degree of social interaction between them.

Conclusion. Peculiarities of transformational changes cause the loss of stability and unambiguity of society's stratification. Gradually borders between groups and layers disappear, new groups with uncertain status appear. The problem is that the old value-normative system has been destroyed, and a new one is still being created, and social anemia is spreading in the society. Based on the theory of social interaction, we can state that the social nature of constructive social activity of modern Ukrainian society "lies" in the plane of "social interaction - social dialogue - social trust". Effective (constructive) social interaction between certain social groups leads to the formation of new social relations that form the possibility of social dialogue between them, which, in turn, affects the evolution (progressive reform) of the structural organization of society.

Keywords: society, social process; social processes; social changes; social institution; transformational changes; social activity, activity.